

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

[Dvb. 6.] Vtrum ad mouendam voluntatem necessarius sit aliquis actus intellectus, quo voluntas omnino determinetur. Et si non, Vtrum necessarium sit practicum iudicium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

20

Dico Primò, Verius videri, non requiri ad quemuis motum voluntatis aliquod formale iudicium; sed sepe sufficere simplicem apprehensionem obiecti, per modum boni vel mali.

Probat^{ur} Primò, Quia apprehensio simplex potest mouere appetitum sensituum: ergo similis apprehensio in intellectu poterit mouere appetitum intellectuum. Consequentia probatur, quia similis est proportio. Antecedens patet, nò solum in animalibus imperfectis, de quibus id probat Marsilius, sed etiam in perfectis. Ouis enim apprehenso lupo fugit; & tamen non habet nisi simplicem apprehensionem lupi, sub ratione mali.

Dices, Ouis iudicat lupum inimicum.

Respondeo, Id valde improprie dici; cum non sit capax vllius iudicij, nisi quod in nuda apprehensione potest includi; vt statim patebit.

Probat^{ur} Secundo, Experientia docet homines delectari rebus imaginatis, & apprehensis, quas tamen non iudicant sibi esse absolute conuenientes; vt cum imaginantur se esse Reges, se vincere, triumphare, volare, &c.

Probat^{ur} Tertio, Experientia docet nos posse amare, & velle quidquid apprehenditur sub ratione boni, & nolle quidquid proponitur sub ratione mali, etiam si de eo nullum sit formale iudicium. Hoc modo Scorus, Gabriel, & alij quidam, Luciferum optasse aequalitatem Dei absque vllò iudicio proprie dicto, putant.

Simplex apprehensio potest voluntatem mouere.

Sic Lucifer optauit aequalitatem Dei.

Probat^{ur} Quarto, Quia primi motus plerumque in nobis absque aliquo formali iudicio excitantur per nudam apprehensionem rei conuenientis vel disconuenientis: mouemur enim istis motibus antequam iudicemus, sit ne res absolute conueniens, an disconueniens.

Ratio horum omnium est, Quia cognitio non mouet appetitum per se immediate, sed solum quatenus proponit obiectum; ostendendo eius pulchritudinem & bonitatem, vel delectationem, vt supra dictum est; tunc enim immediate ipsum obiectum mouet; sed hæc possunt ostendi per simplicem apprehensionem, vt experientia docet. Potest enim pulchritudo & voluptas apprehendi & proponi absque formali iudicio, quo iudices rem illam esse pulchram vel delectabilem: ergo obiectum sic propositum poterit allicere appetitum. Et sanè nulla potest dari ratio, cur apprehensa pulchritudine, vel obiecto delectabili, voluntas non possit allici & affici; nisi accedat formale iudicium; Hoc est pulchrum, hoc est delectabile. Ad multos igitur motus sufficit apprehensio.

Periculosum est imaginari delectabilia tactu.

Hinc infert Marsilius, Periculosum esse imaginari delectabilia tactus; quia sola apprehensio illorum potest prauos motus excitare.

Dico Secundo, In omni tamen huiusmodi apprehensione continetur implicite quoddam, seu virtuale iudicium, quo implicite iudicatur res esse bona vel mala.

Probat^{ur}, Quia qui apprehendit, v.g. esse Regem, esse Angelum, sub ratione boni; implicite iudicat rationem boni illi conuenire: sicut qui apprehendit Ioannem sub ratione hominis, implicite iudicat rationem hominis conuenire rei apprehensæ. Ratio est, quia res simplices non possunt apprehendi nisi secundum rationes proprias, vel communes, actu vel potestate ipsi in-

In omni apprehensione complexi, ali-quod iudicium implicite continetur.

hærentes: alioqui non ipsæ, sed aliæ apprehenderentur. Itaque hoc ipso, quo aliquid apprehenditur sub aliqua ratione, implicite iudicatur illa ratio illi conuenire. Vnde non est verum, quod hinc ait Medina, Beatitudinem secundum se posse apprehendi, vt malam. Si enim apprehenderetur vt mala, non ipsa, sed aliud apprehenderetur; cum in ipsius apprehensione contenta omnis mali apprehendatur. Atqui fieri non potest, vt aliquid apprehendatur sub rationibus contradictorijs.

Medina refellit quod beatitudo secundum se possit apprehendi vt mala.

Dices, Possunt apprehendi monstra quæ consistunt geminâ naturâ; vt Tragelaphus, quod significat animal constans naturâ cerui & hirci: quale tamen esse; implicat contradictionem: ergo &c.

Respondeo, Huiusmodi monstra non posse apprehendi nisi secundum formam exercitam; quo modo non implicant contradictionem. Non enim natura cerui & hirci possunt apprehendi, vt partes constituentes vnâ integrâ naturam; cum in illarum ratione contineatur, quod sint naturâ integrâ & completâ.

Qualiter monstra apprehendimus.

Dico Tertio, Ad quosdam tamen actus voluntatis requiritur expressum & formale iudicium intellectus.

Patet de intentione & electione; vt enim aliquid intendas consequi, necesse est vt præcedat iudicium hoc esse possibile siue per te siue per alium. Vnde etiam spes iudicium requirit, quia est intentio consequendi saltem per alium. Similiter non potes aliquid medium eligere, nisi ante iudices esse idoneum ad finem. Illi quoque motus qui apprehensione excitari possunt, vt complacentia & displicentia, delectatio & optatio, possunt etiam expresso iudicio excitari: quod enim potest iudicium implicitum, potest etiam explicitum.

Iudicium ad quosdam actus voluntatis est necessarium.

D V B I V M V I.

Virum ad mouendam voluntatem necessarium sit aliquis actus intellectus, quo voluntas omnino determinetur. Et si non, virum necessarium sit practicum iudicium?

Medina in hunc articulum, docet duos actus intellectus esse necessarios, vt voluntas moueatur: Alterum quo speciose obiectum proponatur, sicut orator artificiose proponit, quod vult persuadere; & hunc actum non determinare voluntatem efficaciter. Alterum, quo intellectus imperet voluntati efficaciter vt acceptet obiectum propositum. Hunc actum dicit efficaciter rapere voluntatem; & illo stante in intellectu, nullam restare libertatem in voluntate ad contradicendum. Fundamentum est; quia ad actum voluntatis requiritur imperium efficax, quod imperium est actus intellectus, quo intellectus iubet voluntati, vt velit aut nolit rem propositam. Atqui imperium non est efficax, si voluntas posset resistere: ergo &c.

Medina requirit ad hoc duos actus intellectus.

Alij quidam requirunt quoddam iudicium particulare practicum, quo intellectus iudicet istud omnibus consideratis hinc & nunc esse appetendum. Quo posito, dicunt non esse in potestate voluntatis non acceptare: sicut posita visione beatifica non est in potestate voluntatis non amare.

Quid sit iudicium practicum particulare.

mare. Fundamentum illorum est; quia voluntas sequitur vltimum iudicium practicum, quod est, istud omnibus consideratis est acceptandum.

Atqui posito hoc vltimo iudicio, non potest voluntas aliud velle; aut istud non velle; quia si hoc posset, daretur volitio explicita vel implicita sine iudicio intellectus, & actio sine obiecto. Quod patet; quia vltimum iudicium non patitur secum aliud vltimum iudicium: repugnant enim hæc duo iudicia; Hoc omnibus consideratis est acceptandum, & Hoc omnibus consideratis non est acceptandum.

24 Dico Primò, Ad motionem voluntatis non requiri vllum actum intellectus, cuius vi voluntas determinetur ad consensum; ita vt illo stante voluntas non possit dissentire. Est communis ferè sententia Doctorum, quos citauimus supra, qu. 6. art. 2.

Probatum Primò, Quia talis actus intellectus omninò videtur euertere intrinsecam libertatem actuum voluntatis. Si enim posito iudicio vel imperio intellectus, voluntas necessariò vult; illa volitio non est in seipsa libera; sed vt summum tantummodò in sua causa; quatenus videlicet hoc iudicium vel imperium, quod est causa ipsius, est liberum; (si tamen verè est liberum.) Quod illa volitio non sit in seipsa libera, patet; tum quia voluntas posito illo actu determinante, est ad illam volitionem determinata, idque priùs naturà quam eam eliciat: sicut amor beatificus non est in seipso liber; quia posita visione voluntas est determinata ad illum amorem: tum quia voluntas, positis omnibus antecedenter requisitis ad illam volitionem, non habet in potestate sua illam non elicere: hoc enim iudicium est vnum ex requisitis. Itaque actus ille volitionis non procedit à sua causa immediata, tamquam à causa indeterminata, sed tamquam à causa necessariò operante; quare non est in se liber. Vnde vltèriùs sequetur actus voluntatis non esse per se meritorios; sed solum ratione suæ causæ; id est, ratione illius iudicij.

Probatum Secundò, Quia etià videtur euertere omnem omninò libertatem. Probatum; nam iudicium intellectus non est in seipso liberum vt procedit ab intellectu (non enim libertas est formaliter in intellectu, sed in voluntate:) ergo si est liberum, est tantummodò liberum, quatenus pendet ab aliquo actu voluntatis libero. Atqui hic actus voluntatis supponit aliud iudicium vel imperium determinans; & sic quoque iste actus voluntatis secundus non erit liber, sed necessarius.

Si dicas, Istum secundum actum voluntatis esse similiter liberum in alio iudicio vel imperio, à quo immediatè pendet. Rursus quaeretur de illo iudicio: sicque vel erit progressio in infinitum; quod per se absurdum est: vel sistetur in aliquo iudicio vel imperio non libero; quod tandem Medina concedit. Sed hinc sequitur, omnes volitiones esse absolutè necessarias non liberas; quia omnes necessariò sequuntur ex aliquo actu intellectus non libero.

25 Dices Primò, Istud imperium vel iudicium esse liberum, quia potest à voluntate tolli.

Contra, Si voluntas potest illud tollere, potest habere aliquem actum circa istud imperium, quo illud tollat; vt patet in simili, quando vo-

luntas vult tollere aliquas cogitationes. Atqui iste actus requirit etiam iudicium vel imperium determinans, & sic eadem redibit difficultas.

Dices Secundò, Iudicium hoc vel imperium esse liberum, quia ita nascitur in intellectu, vt tamen voluntas possit illud impedire: & quia non impedit, cum possit, ideò illi imputatur, censeturque liberum.

Contra, Si voluntas potest illud impedire, sicut malas cogitationes; ergo per aliquem actum: atqui hic actus voluntatis rursus requirit iudicium vel imperium determinans: de quo erit eadem difficultas.

Tertiò probatur allata ratione. Actus intellectus non mouet voluntatem, nisi proponendo obiectum; vt supra ostensum est dubio 3. solum enim se habet vt applicatio obiecti immediatè mouentis; vnde non potest magis mouere vel determinare voluntatem quam obiectum: sicut qui applicat ignem, non magis potest calefacere quam ignis. Atqui nullum obiectum vi sua potest voluntatem determinare, quantumuis perfectè proponatur, præter illud obiectum, in quo tota boni plenitudo continetur: vt supra q. 4. a. 4. dub. vnico. ostensum est; ergo neque vllus actus intellectus potest voluntatem determinare; sic nempe vt voluntas non possit illud nolle, aut saltem non velle.

Ad fundamentum Medinae, Respondeo non requiri talem actum imperij; vt infra dicitur: *Eueritur fundamentum Medinae.* & si requireretur, non inde sequeretur, illum vi sua determinare voluntatem, sed solum vi voluntatis; nam tale imperium sequitur volitionem liberam, quæ quis vult sibi imperare. Itaque imperium determinare voluntatem, nihil est aliud, quam voluntatem determinare seipsam; sicut quando quis expressè vult amare.

Ad alterum fundamentum, Respondeo, Verba illa, *Istud omnibus consideratis est acceptandum*, dupliciter possunt intelligi. Primò, Vt sensus sit, *Omnibus consideratis* necessarium est hoc velle; & sic est omnino falsum: numquam enim est necessarium velle, id quod est peccatum: Quare tale iudicium non requiritur ad actus voluntatis. Secundò, Vt sensus sit, *istud omnibus consideratis* est bonum velle; bonum, inquam, vel honestum, vel delectabile, vel vile. Et tale iudicium sæpè quidem requiritur: sed nullo modo determinat voluntatem; nam cum hoc iudicio stare potest aliud iudicium, scilicet, *hoc non est necessarium*; quod iudicium sufficit vt non acceptes.

Dico Secundò, Ad actum amoris, odij, delectationis, & tristitiæ non requiritur in intellectu iudicium practicum propriè dictum, sed sufficit speculatiuum.

Probatum; Quia amor Dei, & gaudium in iudicium Beatis, & odium peccatorum oritur in illis ex *speculatiuum* actu intellectus speculatiuo: vt enim Deum amant, non est necesse, vt cogitent bonum esse vt amant, quod est iudicij practici; sed sufficit vt speculetur Dei pulchritudinem: illa enim contemplata sufficiens est ad amorem excitandum. Simile est in odio peccati. Idem fieri potest in viatoribus, & passim fit.

Dices, Quando cognoscendi causâ diuinâ contemplamur, non excitamur ad amorem: cuius non videtur alia ratio, quam quòd hæc cognitio sit speculatiua; ergo speculatiua non sufficit.

Respondeo

Actus intellectus, quo voluntas determinatur, ita vt non possit dissentire, repugnat libertati.

Responsiones Medinae soluntur.

Respondeo, Non illam esse causam, quod illa consideratio sit speculatiua: nam etiam est speculatiua, dum ordinatur ad amorem (nisi quis generatim vocet practicam, ob extrinsecam illam relationem ad praxim, quod tamen non propriè diceretur) nam obiectum est merè speculabile, non operabile. Ratio ergo, cur non moueamur tali speculatione, est, vel quia affectus non mouetur, nisi quando res modo sensibili veluti ob oculos ponitur, vel quia amor est liber; tunc autem non volumus amare, sed intelligere penitus penetrando. Quod si velimus amare, statim, posita illa speculatione, id possumus. Itaque speculatiuum iudicium sufficit.

Dico Tertio, Ad actum intentionis & electionis requiritur iudicium practicum.

27
Intentio & electio requirunt iudicium practicum.

Probat, quia iudicium practicum est, quod mens dicitur quid nobis, vel alijs sit agendum: ideo enim dicitur practicum, quod versetur circa nostras operationes, tamquam circa proprium obiectum. Atqui intentio requirit tale iudicium, intendere enim aliquid, est velle illud consequi: ergo debet antecedere iudicium, bonum esse id consequi. Pari ratione electio requirit iudicium, quo iudices vtile esse hoc facere.

ARTICVLVS II.

Utrum voluntas moueatur ab appetitu sensitivo?

28
Respondeo, Voluntatem interdum moueri ab appetitu sensitivo, nempe ex parte obiecti, & mediante iudicio rationis. Ratio est, quia motus appetitus sensitivi est causa cur aliquid ab intellectu apprehendatur, vt conueniens vel disconueniens subiecto: sicut enim instinctus naturales in animalibus faciunt, vt quædam obiecta ab illis apprehendantur vt conuenientia vel disconuenientia: ita affectiones appetitus, amor, odium, ira, timor, sunt causa cur interdum intellectus apprehendat tamquam conueniens vel repugnans, quod alijs non apprehenderet.

Appetitus inferior potest mouere superiorem absque errore intellectus.

Dices, ergo quando appetitus inferior mouet voluntatem, necesse est intellectum induci in errorem.

Respondeo, Non est necesse, vt inducat in aliquem errorem speculatiuum; sufficit enim vt intellectus iudicet hoc opus, v. g. occidere inimicum, esse hic & nunc conueniens; quod iudicium est verum; nam ratione iræ verè est conueniens, non quidem vt res honesta, sed vt delectabilis; quod sine ira non fuisset sic conueniens. Sicut potus est conueniens & delectabilis ei qui sitit, qui tamen absque siti non esset conueniens. Interdum tamen passio est tam vehemens, vel intellectus tam cæcus, vt id quod ratione passionis est conueniens, iudicetur esse honestum vel licitum; & tunc intellectus decipitur. Verum hæc deceptio non est necessaria, vt appetitus inferior moueat voluntatem.

D V B I V M

Utrum appetitus inferior, seu passio, moueat aliquando voluntatem per se immediate absque interuentu rationis?

Medina hoc loco affirmat. Docet enim voluntatem tribus modis mouere appetitum inferiorem. Primò, Mediante imaginatione. Secundò, Mediante solo imperio intellectus, quo imperet passionem. Tertio, Ex sola redundantia affectus ex voluntate in appetitum inferiorem, sine imaginatione & imperio.

29
Medina asserit.

Pari modo docet, voluntatem tribus modis moueri ab inferiore appetitu; qui tamen tres modi, reuerà non nisi duo sunt. Primò, Ex parte obiecti, dum passio efficit, vt obiectum, ad quod ipsa incitat, intellectui videatur bonum. Secundò, Ex parte subiecti; dum ipsa passio per se trahit voluntatem ratione colligationis virium animæ; talis enim est connexio appetitus superioris cum inferiore, vt vis motus alterius redundet in alterum.

Respondeo, Numquam posse voluntatem immediate moueri ab appetitu inferiori, sed tantum mediante iudicio, vel apprehensione rationis. Vnde secundus ille modus est fictitiuus.

Negatur.

Probat, Primò, Quia ratio est propria regula & mensura voluntatis, per quã ipsa, cum ex se sit cæca, est dirigenda: ergo sine hac moueri nequit.

Secundò, Quia alioquin ferretur in incognitum; apprehensio enim imaginariæ non est illi vilo modo proportionata: vnde perinde se habet ad illam, ac si non esset.

Tertio, Quia inter actum intellectus & voluntatis, est essentialis ordo & quasi dependentia vt patet in Deo, & in Angelis.

Hinc patet, Voluntatem quoque vna duntaxat ratione moueri appetitum inferiorem, nempe mediante imaginatione, quæ est propria illius appetitus regula.

Obijcitur Primò, Experientia docet, dum ira vel alia passione vehementi affecti sumus, nos difficillimè cohibere consensum voluntatis; at qui hæc difficultas in voluntate non potest provenire ex sola propositione obiecti, quod apprehenditur vt conueniens; quia aliàs, etiamsi apprehenderetur vt conuenientissimum, tamen non adferret tantam difficultatem voluntati. Ergo passio per se ipsam trahit potentiam voluntatis in consensum.

30
Soluntur Argumenta.

Respondeo, Illam difficultatem in voluntate provenire non immediate ex vi & tractu passionis, sed ex affectu quodam orto in voluntate, mediante apprehensione intellectus: simul atque enim passio exoritur, intellectus apprehendit obiectum vt conueniens, & eodem momento oritur vehemens complacentia vel displicentia in voluntate, quæ omnem difficultatem parit, quia intrinsecè voluntatem inclinatur.

Obijcitur Secundò, Interdum fit vt voluntas repente moueatur vi passionis, priusquam ratio aduertat: ergo non semper mouet voluntatem mediante ratione.

Respondeo, Numquam moueri voluntatem à passione, nisi prius naturã intellectus apprehendat obiectum vt conueniens.